

RAAP-NOTITIE 502

Plangebied Hoofdstraat/Maarten Kruytstraat te Noordwijk aan Zee

Gemeente Noordwijk

Een inventariserend archeologisch onderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Architectenbureau Korbee

Project: archeologisch onderzoek plangebied Hoofdstraat/Maarten Kruytstraat te Noordwijk aan Zee (gemeente Noordwijk)

Titel: Plangebied Hoofdstraat/Maarten Kruytstraat te Noordwijk aan Zee, gemeente Noordwijk; een inventariserend archeologisch onderzoek

Status: eindversie

Datum: november 2003

Auteur: *drs. J.H.M. van Eijk*

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2003\NZHO\N0502-NZHO.qxd

Projectcode: NZHO

Projectleider: drs. J.H.M. van Eijk

Projectmedewerker: drs. J.W. de Kort

ARCHIS-waarnemingsnummer: 141804

Autorisatie: drs. I.A. Schute

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2003

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Architectenbureau Korbee heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 29 oktober 2003 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met geplande nieuwbouw in de bebouwde kom van Noordwijk aan Zee (gemeente Noordwijk). Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voorzover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Ondanks de hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf de Late Middeleeuwen (zie § 2.2) zijn door moderne bebouwing en de sloop daarvan geen archeologische resten meer *in situ* in het plangebied aangetroffen.

De bodem is afgegraven tot gemiddeld 0,5 m ten opzichte van de omgeving. De verstoring van de bodem varieerde van 0,6 tot 1,2 m -Mv. In het midden van het plangebied, aan de kant van de Maarten Kruytstraat, is de bodem dieper verstoord door de verwijdering van een waterput. Deze waterput is gedateerd in de Nieuwe tijd. Aan de kant van de Hoofdstraat is de bodem verstoord tot circa 3 m -Mv door de aanleg (en uitbraak) van een moderne kelder.

De ondergrond van het plangebied bestaat tot 4 m -Mv uit Jong Duinzand. Er zijn geen overstoven vegetatieniveaus aangetroffen. Oude Duin- en Strandzanden zijn binnen 4 m -Mv niet aangetroffen.

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van (intacte) archeologische resten en de verstoring van de bodem (tot maximaal 3 m -Mv) wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Architectenbureau Korbee heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 29 oktober 2003 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met geplande nieuwbouw in de bebouwde kom van Noordwijk aan Zee (gemeente Noordwijk). Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was het opsporen van deze resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied en archeologische verwachting

Het plangebied (circa 700 m²) ligt in het centrum van Noordwijk aan Zee, op de hoek van de Hoofdstraat (huisnummer 66) en de Maarten Kruytstraat (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 30E van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 89.7200/473.220. Ten tijde van het veldonderzoek was de bebouwing in het plangebied net gesloopt. Voor het gebied geldt een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf de Late Middeleeuwen (zie § 2.2).

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het inventariserend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd, waaronder historisch kaartmateriaal (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Gezien de ligging van het plangebied in de bebouwde kom zijn van het terrein slechts weinig bodem- of geo(morfo)logische gegevens beschikbaar. Naar alle waarschijnlijkheid ligt het plangebied op een complex van hoge duinen met bijbehorende vlakten en laagten (DLO-Staring Centrum/RGD, 1994). Deze duinen bestaan uit Jonge Duin(- en Strand)zanden (Van Heeringen, 1992) en zijn ontstaan na circa 1000 na Chr. Onder het pakket Jong Duinzand, dat in het plangebied waarschijnlijk gemiddeld 15 m dik is, bevinden zich Oude Duin- en Strandzanden.

Bodem

Over het plangebied bestaan geen bodemkundige gegevens, maar waarschijnlijk bestaat de bodem uit duinvaaggronden: fijn zand met grondwatertrap VII (Stiboka, 1982).

Archeologie

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit de omgeving van het plangebied. Van de Oude Duinen en strandwallen, waarop onder andere Noordwijk (-binnen) ligt, zijn diverse vondsten vanaf de Prehistorie bekend (Van Heeringen, 1998).

Volgens de Archeologische Monumentenkaart Zuid-Holland (AMK; ROB, 1994) maakt het plangebied deel uit van een stads- of dorpskern (Noordwijk aan Zee) met hoge archeologische waarde. In een stads- of dorpskern kunnen nog archeologische resten uit de ontstaansperiode van het dorp in de ondergrond aanwezig zijn.

Historische geografie

Op een van de oudste historische kaarten waarop Noordwijk aan Zee staat aangegeven, lijkt het plangebied onbebouwd. Het ligt in een open ruimte in het centrum (Zandvliet, 1989; figuur 2). De Hoofdstraat is zichtbaar, de Maarten Kruytstraat is nog niet aangelegd. Waarschijnlijk raakt het plangebied in de loop van de 18e eeuw voor het grootste gedeelte bebouwd (Kadastrale Minuut, 1818; figuur 3). De Hoofdstraat heet nog de Voorweg. De Maarten Kruytstraat is vermoedelijk in de 19e eeuw aangelegd (Kuyper, 1869; Wieberdink, 1989). Het recent gesloopte gebouw, waarin een bakkerij gevestigd was, stamde uit het begin van de 20e eeuw.

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2001) geldt voor het plangebied een middelhoge trefkans op archeologische waarden. Dit is gebaseerd op het mogelijk voorkomen van Oude Duin- en Strandzanden in de ondergrond.

Omdat het plangebied deel uitmaakt van een stads- of dorpskern met bewoning vanaf de Middeleeuwen, geldt voor het plangebied volgens de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Duin- en Bollenstreek (Provincie Zuid-Holland, 2002) een zeer grote kans op het aantreffen van archeologische sporen.

In het pakket Jong Duinzand kunnen op dieper gelegen, overstoven vegetatieniveaus vindplaatsen vanaf de Late Middeleeuwen voorkomen.

Op basis hiervan gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf de Late Middeleeuwen. Gezien de diepte van de voorgenomen bodemingrepen (tot circa 3 m -Mv) is een verwachting voor vindplaatsen uit eerdere perioden niet relevant: uit het bureauonderzoek blijkt dat de Oude Duin- en Strandzanden zich op circa 15 m -Mv bevinden.

Mogelijk zijn de eventueel aanwezige archeologische resten verstoord of verdwenen in verband met bodemingrepen (zoals afgraving en egalisatie) in de afgelopen eeuwen.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn 6 boringen verricht zoveel mogelijk verspreid over het plangebied (figuur 1). De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten vindplaatsen vanaf het Laat Neolithicum. Deze methode is niet geschikt om graven, verkavelingspatronen en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen.

Er is geboord tot maximaal 4 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn beschreven onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Het plangebied lag door het weghalen van een betonnen vloer gemiddeld 0,5 m lager dan de omgeving.

In het plangebied komen tot 4 m -Mv zandige afzettingen voor. Deze bestaan uit (licht)grijsgeel, matig fijn, zwak siltig zand. Het zand is kalkrijk, bevat schelpgruis en is geïnterpreteerd als Jong Duinzand. Overstoven vegetatieniveaus en Oude Duin- en Strandzanden zijn, zoals verwacht, binnen 4 m -Mv niet aangetroffen. De top van het pakket zand is verstoord en bevat puin. De verstoring, mede veroorzaakt door de recente sloop van de voormalige bebouwing, varieerde van circa 0,6 tot 1,2 m -Mv. Aan de kant van de Hoofdstraat, waar een moderne kelder is verwijderd, is de bodem tot circa 3 m -Mv verstoord.

Archeologie

Voordat het veldonderzoek begon, is tijdens de sloop van de betonnen vloer een restant van een bakstenen waterput (ARCHIS-waarnemingsnummer 141804) uitgegraven en verwijderd. Aan de hand van de roodgebakken bakstenen en de schelpenmortel (trasmortel) is de put gedateerd in de Nieuwe tijd (NTB: 1650-1850 na Chr.). De exacte locatie van de put is niet bekend. Waarschijnlijk bevond de put zich direct tegen de Maarten Kruytstraat aan, halverwege het plangebied.

De put had een diameter van ongeveer 1 m en was tenminste tot 1,5 m -Mv ingegraven.

Verder is één scherf roodbakkend, geglazuurd aardewerk (ARCHIS-waarnemingsnummer 141804), uit de Nieuwe tijd aangetroffen in de verstoorde top van de bodem (bouwvoor).

Geconcludeerd kan worden dat met de sloop van de 20e eeuwse bebouwing het laatste *in situ* aanwezige spoor uit de Nieuwe tijd (de bakstenen waterput) is verstoord.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Ondanks de hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf de Late Middeleeuwen (zie § 2.2) zijn door moderne bebouwing en de sloop daarvan geen archeologische resten meer *in situ* in het plangebied aangetroffen.

De bodem is afgegraven tot gemiddeld 0,5 m ten opzichte van de omgeving. De verstoring van de bodem varieert van 0,6 tot 1,2 m -Mv. In het midden van het plangebied, aan de kant van de Maarten Kruytstraat, is de bodem dieper verstoord door de verwijdering van een waterput. Deze waterput is gedateerd in de Nieuwe tijd. Aan de kant van de Hoofdstraat is de bodem verstoord tot circa 3 m -Mv door de aanleg (en uitbraak) van een moderne kelder. De bebouwing uit de 20e eeuw en de sloop daarvan hebben mogelijke vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd verstoord.

De bodem in het plangebied bestaat tot 4 m -Mv uit Jong Duinzand. Er zijn geen overstoven vegetatieniveaus aangetroffen. Oude Duin- en Strandzanden zijn binnen 4 m -Mv niet aangetroffen. Er zijn derhalve geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van vindplaatsen van het Laat Neolithicum t/m de Vroege Middeleeuwen.

4.2 Aanbevelingen

De geplande werkzaamheden zullen de bodem van het plangebied tot circa 3 m -Mv verstoren. Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van (intacte) archeologische resten en het feit dat de bodem deels verstoord is (tot maximaal 3 m -Mv), wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog van Zuid-Holland (drs. R.H.P. Proos).

Literatuur

- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- DLO-Staring Centrum/RGD**, 1994. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 30 West 's-Gravenhage*. DLO-Staring Centrum/Rijks Geologische dienst, Wageningen/Haarlem.
- Heeringen, R.M. van**, 1992. *The Iron Age in the Western Netherlands*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Heeringen, R.M. van**, 1998. Een tweeschepige huisplattegrond en akkerland uit de Vroege Bronstijd te Noordwijk, prov. Zuid-Holland. *RAM-rapport 55*. ROB, Amersfoort.
- Kuyper, J.**, 1869. *Gemeente Atlas van de Provincie Zuid-Holland: Gemeente Noordwijk*. Hugo Suringar, Leeuwarden.
- Kadastrale Minuut**, 1818. *Gemeente Noordwijk, Sectie E1 (Noordwyk en Mer)*. Nationaal Archief, Den Haag.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Provincie Zuid-Holland**, 2002. *Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Duin- en Bollenstreek*. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- ROB**, 1994. *Archeologische Monumenten Kaart van Zuid-Holland*. ROB/Provincie Zuid-Holland, Amersfoort/'s-Gravenhage.
- ROB**, 2001. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).
- Stiboka**, 1982. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 30 West 's-Gravenhage*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie**, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.
- Wieberdink, G.I.**, 1989. *Historische atlas Zuid-Holland: Chromotopografische kaart des Rijks 1888-(1912,) schaal 1:25.000; kaartblad 382, Noordwijk aan Zee*. ROBAS Producties, Den Ilp.
- Zandvliet, K.** (red), 1989. *Prins Maurits' kaart van Rijnland en omliggend gebied door Floris Balthasar en zijn zoon Balthasar Florisz. van Berckenrode in 1614 getekend*. Canaletto, Alphen aan de Rijn.

Gebruikte afkortingen

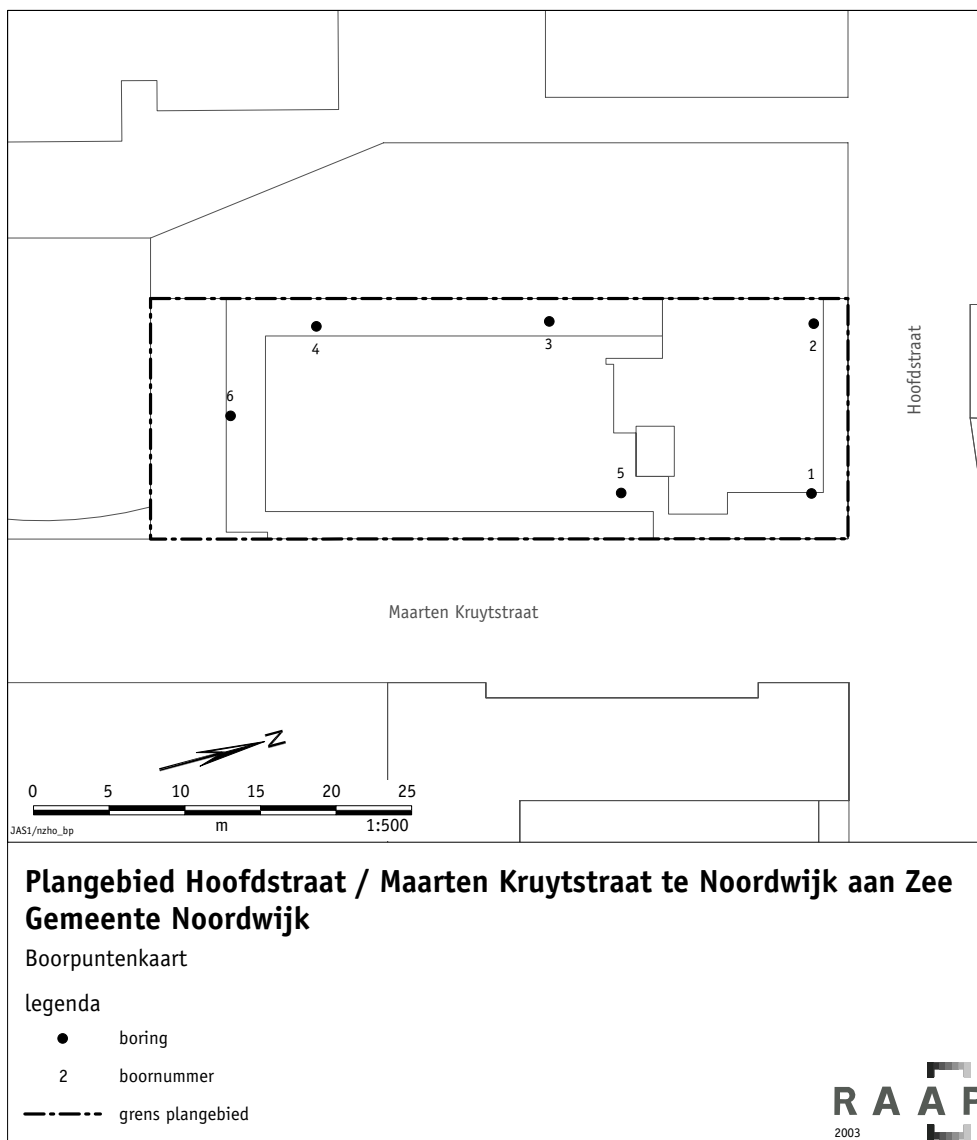
AMK	Archeologische Monumentenkaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

in situ	Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponneerd, weggegooid of verloren.
Prehistorie	Dat deel van de geschiedenis waarvan geen geschreven bronnen bewaard zijn gebleven.
silt	Gronddeeltjes ter grootte van 2 tot 50 µm.
strandwal	Door branding en zeestromingen ontstane zandrug die boven gemiddeld hoogwater uitkomt en parallel aan de kustlijn is afgezet.
tras	Fijngemalen tufsteen, in verbinding met vette kalk gebruikt als metselspecie die zowel onder water als in de lucht zeer hard wordt.
trasmortel	Mortel bestaande uit kalk en tras, soms met bijvoeging van zand.
vaaggronden	Minerale gronden zonder duidelijke podzol-B-horizont, zonder briklaag en zonder minerale eerdlaag.

Overzicht van figuren en tabellen

- Figuur 1.** Boorpuntenkaart.
- Figuur 2.** Lisse in 1614. Fragment van Prins Maurits' kaart van Rijnland ... (Zandvliet, 1989). Met een rode cirkel is de ligging van het plangebied aangegeven.
- Figuur 3.** Gedeelte van de Kadastrale Minuut van Noordwijk uit 1818. Met een rode cirkel is de ligging van het plangebied aangegeven.
- Tabel 1.** Archeologische tijdschaal.

Figuur 1.
Boorpuntenkaart.

Figuur 2. Lisse in 1614. Fragment van Prins Maurits' kaart van Rijnland ... (Zandvliet, 1989). Met een rode cirkel is de ligging van het plangebied aangegeven.

Figuur 3. Gedeelte van de Kadastrale Minuut van Noordwijk uit 1818. Met een rode cirkel is de ligging van het plangebied aangegeven.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.